

АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ ВА ЖАМИЯТ

Наманган вилояти Чуст тумани 2-сон техникуми Информатика ва ахборот технологиялари фани Катта уқитувчиси

Абдуллаева Наргиза Абдуфаттаевна

Аннотация: Ушбу мақолада ахборот технологияларининг жамият ҳаётидаги ўрни ва аҳамияти таҳлил қилинган. Хусусан, ахборот технологияларининг таълим, иқтисодиёт, тиббиёт ва давлат бошқаруви соҳаларига кўрсатаётган таъсири ёритиб берилган. Шунингдек, рақамли технологияларнинг ижобий ва салбий жиҳатлари, киберхавфсизлик муаммолари ҳамда интернетдан самарали фойдаланиш масалалари кўриб чиқилган.

Мақолада ахборот технологияларининг жамият тараққиётидаги роли, рақамли жамиятни шакллантиришдаги аҳамияти ва келажакдаги ривожланиш истиқболлари таҳлил қилинган. Олинган натижалар ахборот технологияларидан оқилона фойдаланиш ва рақамли маданиятни ривожлантириш зарурлигини кўрсатади.

Калит сўзлар: ахборот технологиялари, жамият, рақамли иқтисодиёт, киберхавфсизлик, интернет, инновация, рақамли жамият.

Кириш

Ҳозирги кунда ахборот технологиялари (АТ) жамият ривожланишининг энг муҳим омилларидан бирига айланди. XXI аср “ахборот асри” деб аталиши бежиз эмас, чунки инсон ҳаётининг барча соҳаларида рақамли технологиялар кенг қўлланилмоқда. Ахборот технологиялари нафақат иқтисодиёт, балки таълим, тиббиёт, давлат бошқаруви ва кундалик ҳаётда ҳам катта аҳамият касб этмоқда.

Ушбу мақолада ахборот технологияларининг жамиятга таъсири, унинг афзалликлари ва келтириб чиқараётган муаммолари таҳлил қилинади.

Ахборот технологиялари тушунчаси

Ахборот технологиялари — бу маълумотларни йиғиш, сақлаш, қайта ишлаш ва узатиш учун қўлланиладиган усуллар ва техник воситалар мажмуасидир. Унга компьютерлар, интернет, дастурий таъминот, мобил қурилмалар ва бошқа рақамли технологиялар киради.

Замонавий ахборот технологиялари қуйидаги хусусиятларга эга:

тезкорлик

аниқлик

кенг қамровлилик

автоматлаштириш имконияти

Бу хусусиятлар жамият ривожига муҳим ўрин тутди.

Ахборот технологияларининг жамиятга таъсири

1. Таълим соҳасида

Ахборот технологиялари таълим тизимини тубдан ўзгартирди. Массофавий таълим, онлайн курслар ва электрон дарсликлар орқали билим олиш анча осонлашди.

Афзалликлари:

исталган жойдан таълим олиш имконияти

вақтни тежаш

билим манбаларига кенг кириш

Шу билан бирга, баъзи муаммолар ҳам мавжуд:

интернетга боғлиқлик

мустақил ўқиш қийинчилиги

техник воситалар етишмаслиги

2. Иқтисодиётдаги ўрни

Ахборот технологиялари иқтисодиётда ҳам катта ўзгаришларга сабаб бўлди. Электрон тижорат, онлайн банк хизматлари ва рақамли тўлов тизимлари жорий этилди.

Натижада:

иш жараёнлари тезлашди

янги иш ўринлари яратилди

халқаро савдо осонлашди

Лекин автоматлаштириш баъзи анъанавий касбларнинг йўқолишига ҳам олиб келмоқда.

3. Давлат бошқарувида

Кўплаб давлатларда электрон ҳукумат тизими жорий қилинган. Бу орқали аҳоли давлат хизматларидан онлайн фойдаланиши мумкин.

Афзалликлари:

коррупция камаяди

шаффофлик ошади

вақт тежалади

4. Тиббиёт соҳасида

Ахборот технологиялари тиббиётда ҳам катта имкониятлар яратди:

электрон тиббий карталар

масофавий диагностика

замонавий диагностика ускуналари

Бу инсон ҳаётини сақлашда муҳим роль ўйнайди.

Ахборот технологияларининг ижобий томонлари

Ахборот технологияларининг асосий ижобий жиҳатлари қуйидагилардан иборат:

маълумотга тез ва осон кириш

иш самарадорлигининг ошиши

глобал алоқаларнинг ривожланиши

инновациялар учун шароит яратилиши

Бу омиллар жамият тараққиётини тезлаштиради.

Ахборот технологияларининг салбий томонлари

Шу билан бирга, ахборот технологиялари айрим муаммоларни ҳам келтириб чиқаради:

1. Киберхавфсизлик муаммолари

Шахсий маълумотларнинг ўғирланиши, вируслар ва хакерлик ҳужумлари кенгаймоқда.

2. Интернетга қарамлик

Айниқса ёшлар орасида интернет ва ижтимоий тармоқларга боғлиқлик кучаймоқда.

3. Ахборот ортиқчалиги

Кераксиз ва нотўғри маълумотлар инсонни чалғитиши мумкин.

4. Ишсизлик хавфи

Автоматлаштириш натижасида баъзи касблар йўқолиб бормоқда.

Рақамли жамият тушунчаси

Рақамли жамият — бу ахборот технологиялари кенг қўлланиладиган, инсонлар ҳаёти рақамли муҳит билан чамбарчас боғланган жамиятдир.

Бундай жамиятда:

маълумот асосий ресурс ҳисобланади

билим ва технология устувор аҳамиятга эга

инновация тез суръатда ривожланади

Ўзбекистонда ҳам рақамли иқтисодиётни ривожлантириш бўйича кенг ислоҳотлар амалга оширилмоқда.

Хулоса

Хулоса қилиб айтганда, ахборот технологиялари жамият ҳаётида беқиёс аҳамиятга эга. У инсонлар учун янги имкониятлар яратади, иш самарадорлигини оширади ва глобал ривожланишга хизмат қилади.

Шу билан бирга, ахборот технологияларидан тўғри ва оқилона фойдаланиш муҳимдир. Киберхавфсизликни таъминлаш, интернетдан самарали фойдаланиш ва рақамли маданиятни шакллантириш бугунги куннинг асосий вазифаларидан бири ҳисобланади.

Фойдаланилган адабиётлар

Абдуқодиров А.А. Ахборот технологиялари асослари. – Тошкент: Ўқитувчи, 2020.

Тошматов Ш.М. Информатика ва ахборот технологиялари. – Тошкент: Фан ва технология, 2019.

Нурмухамедов Б.Р. Рақамли иқтисодиёт асослари. – Тошкент: Иқтисодиёт, 2021.

Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent, 2008.

O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi rasmiy veb-sayti materiallari.

UNESCO tashkiloti ma'lumotlari va hisobotlari.

World Bank (Ja'xon banki) raqamli iqtisodiyot b'yiicha ta'hlillari.

Интернет манбалари:

www.lex.uz

www.gov.uz

www.ziyounet.uz